

Jeff Noon: Dvířka noci dokořán

Jeff Noon je anglický autor sci-fi, ačkoliv tato povídka se žánru spíše vymyká. Původně vyšla ve sbírce povídek Pixel Juice pod názvem The Cabinet Of Night Unlocked.

Když už je teď existence Olmstaffovy metody veřejně známa, možná je na čase nabídnout krátkou historii této procedury. Fakt, že metoda sama je v současnosti ilegální, a že i jen popis samotného rituálu je trestným činem, by nás měl o to silněji přesvědčit k zamyšlení nad morálními problémy, které vynesla na světlo.

O bratru Augustu Olmstaffovi toho lze nad rámec známého životopisu navrženého profesorem T. P. Lechnerem v jeho dnes slavné, ale málokdy vídané knize Svatá rána (Cargo Press, 1967) sdělit už jen málo. Fakta shrneme rychle: Olmstaff se narodil v roce 1455 v rodině chudého farmáře v anglickém Lancashire; byl posledním a nejslabším z devíti dětí; narodil se němý; jeho otec mu v křehkém věku sedmi let nařídil, aby se přidal k místnímu řádu tichých Nazarenských. Jako u mnoha dalších, kteří se v těch dobách odebrali do kláštera, se Olmstaffova další historie ztrácí v zaprášených chodbách a v pomalém zvonění zvonů. Lechner umístil jeho smrt do roku 1487, narozdíl od novějších spisků, které nachází důkazy o Olmstaffově životě dokonce ještě v roce 1524. (Případně zájemce bych kvůli detailnějšímu přehledu 'problému se životopisem' přeměroval na vlastní esej 'Oslepené sluneční hodiny' v Položkách morální filosofie z dubna 1995.) Měli bychom tu jen poznamenat, že pro Lechnera bylo výhodou přiřknout Olmstaffovi časnější smrt a zdůraznit (údajný) neobvyklý stav těla.

Ze tří existujících rukopisů připisovaných ruce bratra Olmstaffa můžeme nad prvními dvěma jen zběžně mávnout rukou, protože se jedná pouze o obstojnou kopii Platónovy Republiky a krásnou iluminaci Egbergovy Chronologie vybraných hmyzů. To, že Platónova filosofie mnicha očividně zajímala méně, než životní cyklus ováda, některé výzkumníky zaujalo.

Teprve s odhalením třetího rukopisu v roce 1959 si svět obskurního 'němého mnicha z Barnstopu' začal všimnout trochu víc. Teprve se snažíme zmapovat, jak se tento latinský text dostal z malé lancasterské vesnice do zapomenuté knihovny v düsseldorfské domácnosti. Byl tam nalezen antikvářem sirem Johnem Bosleym, který svůj anglický překlad vydal v roce 1962, v roce své smrti. Tato koincidence překladu a smrti stojí za povšimnutí.

Bosley nazval svůj překlad Dvířka noci dokořán, což celkem poeticky zachycuje Olmstaffovu původní latinu. Přesto jeho práce, která byla velmi akademické povahy, zaujala jen jeho učené kolegy. Představitel veřejnosti se vzedmula teprve později, když Lechner rukopis přinesl do středu její pozornosti.

Přes naše akademické znechucení povrchní popularizací profesora Lechnera a přes naše podezření na jeho dekadentní životní styl (známý konzument drog, společník Timothy Learyho a veterán Acid testů) musíme připustit, že bez jeho smrti by Olmstaffova metoda (jak ji dnes označujeme) dodnes prodlévala v neznámu.

Mnozí tvrdí, že byli u Lechnerova veřejného vystoupení v roce 1974, kde Olmstaffův rituál provedl; jen několik málo jich tam mohlo být doopravdy. Nikdo z nich však tím, co tam viděl, nezůstal nezměněn.

Říci, že jsem měl obrovské štěstí, že jsem tomu mohl přihlížet, by znamenalo napínat význam toho slova až přespráliš. Dělal jsem v té době krátký okruh po amerických univerzitách kvůli propagaci své druhé knihy Morálka a smrt v době hromadného ničení, a jednoho dne jsem se v panelové diskuzi ocitl po boku onoho charismatického profesora. Nic jsem o jeho práci nevěděl, ale netrvalo dlouho a čelili jsme spolu ostatním účastníkům debaty. Téma, na které jsme měli podobný názor, byla nutnost kvůli objevu a rozšíření jaderných bomb udělat ze sebevraždy legitimní záležitost. Jedním z našich protivníků byl římskokatolický biskup, takže si jistě dokážete představit sverepost diskuze. Biskup

Jeff Noon: Dvířka noci dokořán

(nebudu jej jmenovat) Lechnerovu knihu Svatá rána přečetl a posmíval se kacířským tvrzením v ní uvedeným. To, že Lechner nazval knihu posvátným textem, který 'sepsal bratr vaší vlastní církve!' a dílem dobré vůle Boží, očividně zabrnkalo na obnažený nerv, protože biskup (bezpochyby ke své věčné hanbě) jej vyzval, aby o 'té ďáblově svátosti' poskytl důkaz.

Lechner se v tu chvíli na okamžik zastavil, jako by sbíral síly. Řekl biskupovi, že provedení rituálu zabere přibližně patnáct minut, a že nemá chuť tak dlouho nudit publikum. Nicméně biskup trval na svém, a nechal publikum hlasovat. Bylo to těsně, a je dokonce možné, že má vlastní zvednutá ruka převážila misky vah. Kdo ví.

'Tak tedy dobrá,' řekl Lechner velmi klidně.

Zavřel oči a začal si pro sebe mumlat nějaké latinské věty. Seděl jsem přes dvě místa od něj, takže jen občas jsem dokázal zachytit nějaké slůvko a moje latina v té době nebyla jako dnes. Jednou za čas pozvednul ruce, aby ve vzduchu načrtnul nějaké složité obrazce. V jednom okamžiku, zhruba po pěti minutách, se levou rukou dotkl srdce. O něco později dupl pravou nohou. I během těchto pohybů neustále šeptal latinský text. Obecenstvo se napřed smálo, ale rychle se začalo nudit. Později už bylo slyšet jen biskupovo prskání.

Když Lechner s rituálem začínal, podíval jsem se na hodinky, a když uplynulo třináct minut, začínal jsem být dost napjatý. I biskup se ztišil, když odtikávala poslední minuta. Někdo v obecenstvu shodil zápisník, a jak se zvuk rozlehl halou, nadskočil jsem na židli. Ale patnáct minut uplynulo a Lechner si stále mumlal, a tak jsem začal znovu volněji dýchat a dokonce jsem se trochu usmál, zvláště když Lechner konečně znovu otevřel oči, pohlédl na mě a úsměv opětoval.

Biskup znovu vybuchl smíchy a utrousil jakousi pohrdavou poznámku.

Lechner zavřel oči, nechal hlavu pomalu klesnout na stranu a pak na hrudník. Vypadal velmi uvolněně a obecenstvo se začalo bavit nahlas. Někteří hůře vychovaní studenti dokonce začali bučet a dožadovali se vrácení vstupného.

Biskup se zvedl ze židle, plácl Lechnera po zádech a nazval ho lhářem a falešným prorokem. Síla plácnutí způsobila, že se profesor začal předklánět, dokud se jeho hlava neopřela o stolec před ním. Sklenice vody, o kterou zavadil čelem, se skutálela na zem a tam se rozbila.

Ticho, hlubší než předtím, se znovu rozhostilo v síni.

Někdo se zasmál, ale hned přestal, když biskup zvedl Lechnerovu hlavu ze stolu. Jeho oči byly zavřené, rty stále zachovávaly blažený úsměv. Samozřejmě jsem si stejně jako biskup myslel, že jde o nepřístojný žert, nebo že profesor je mimo díky vlivu nějaké drogy. Zvedl jsem se, abych Lechnerovi vyčinił, že našemu argumentu dělá ostudu, ale žádná má slova jej neprobírala. Začal jsem s ním silně třást, ale k ničemu to nebylo.

Požádal jsem, aby okamžitě zavolali záchranku, což obecenstvo znepokojilo. Několik studentů se snažilo dostat k pódiu, někteří spěchali ven; většina z nich ale byla přikovaná ke svým židlím, jako by zrcadlili Lechnerův osud.

V onu chvíli už se biskup postavil stranou a křížoval se, jako by se obával následků.

Možná už v tu chvíli přemýšleł o své vlastní vině.

Média se té události nechopila příliš rychle, a tato prodleva mi umožnila vyhledat výtisk Lechnerovy knihy Svatá rána v jakémisi alternativním knihkupectví v Haight-Ashbury. Byl jsem stále velmi

Jeff Noon: Dvířka noci dokořán

otřesen profesorem podivnou smrtí, zvláště když se pak příběh o tři dny později dostal do místního tisku. Při návratu domů jsem strávil několik napjatých minut na celnici; měl jsem pocit, jako bych to dílo do Británie pašoval.

Ta kniha v naší zemi nikdy nevyšla a nikdy nevyjde. Samozřejmě se rychle našli podnikavci, kteří vydali pirátské verze, o kterých se tvrdí, že za ně na černém trhu necháte pěknou sumičku. Moje kniha byla z jednoho z mála legitimních vydání.

Byl jsem rozhodnut udržet si vůči jejímu obsahu otevřenou mysl, ale z nějakého důvodu jsem tenký svazek skryl v drahém prvním vydání Vesaliovy *De Humanis Corporis Fabrica*. Tam spočíval další dva týdny, nepřečten, zatímco se zvláštní příběh o americkém profesorovi, který 'se zabil slovy' na krátkou dobu dostal i do hlavních zpráv. Zveřejněné detaily vypovídaly jen o bezradnosti lékařů nad přesnou příčinou Lechnerovy smrti.

Teprve, když se věci uklidnily, jsem se odvážil si Svatou ránu přečíst.

Byla to krátká kniha, devadesát devět stran, sotva víc než vlastním nákladem vydaný pamflet. Byla rozdělena na čtyři části, ze kterých byl nejdělsí Lechnerův úvod. Tento úvod sestával z již zmíněného životopisu bratra Olmstaffa a krátké historie Olmstaffovy metody, následovalo pseudovědecké vysvětlení účinnosti metody, prosba o přijetí metody, a nakonec tam byl soubor pokynů pro správné provedení rituálu.

Lechner metodu vystopoval až k jistým obskurním, zakázaným textům, o kterých se říkalo, že byly zničeny při požáru Alexandrijské knihovny. Pro to, jak se Olmstaff k těmto původním rukopisům dostal, neměl žádné vysvětlení.

Další dvě části knihy popisovaly samotnou metodu: ja text, který musel být pronášen, tak i pohyby, které měly být vykonány. Lechner moudře tyto dva elementy rozdělil, aby tak zabránil neobeznámenému čtenáři náhodou uskutečnit celý rituál. Profesor také ve svých radách objasnil, že tyto dvě části, slova a pohyby, byly naprosto bezpečné, dokud se prováděly odděleně; teprve jejich kombinace aktivovala v těle přirozené procesy.

Přesto jsem, jak si jistě dokážete představit, četl obě části s nemalým znepokojením.

Závěrečnou část knihy tvořila Lechnerova improvizace na téma duchovního významu metody, která byla těžce poplatná Learyho o LSD opřené verzi Tibetské knihy mrtvých. Tato část je nejspíše nejméně zajímavá.

Ovšem být po dočtení knihy stále 'naživu' bylo pro mne poněkud zklamáním.

A ačkoliv jsem se rozhodl, že jsem nebyl svědkem ničeho jiného, než smutné souhry okolností, té noci v San Franciscu by mě nic nepřimělo rituál podle instrukcí provést.

Několik dalších let o Olmstaffově metodě nikdo neslyšel, dokud doktorka Elizabeth Cunninghamová nevydala v září 1985 svou práci 'O sebezničení těla' v *Žurnálu alternativ*. Tam poprvé nabídla medicínsky potvrzené vysvětlení metody.

Skutečnost, že Cunninghamová byla později zatčena za vraždu, by nám neměl bránit obdivovat její průkopnickou a odvážnou práci. Zjednodušené podáno, doktorka v podbřišku objevila malou žlázu, která dnes nese její jméno. Žláza byla zaznamenána už dříve, ale nenašlo se žádné využití. Cunninghamová ji spojila s metodou velmi konkrétním způsobem: kombinace mluveného textu a rituálních pohybů aktivovala žlázu, která tehdy a pouze tehdy vyloučila do krve malé množství jedu. Tento jed (Lechnerova tekutina) velmi rychle a téměř bezbolestně překoná přirozené obrany těla.

Jeff Noon: Dvířka noci dokořán

Smrt následuje do dvaceti vteřin po dokončení Olmstaffovy metody.

Práce Cunninghamové byla samozřejmě velmi kontroverzní, mimo jiné proto, že experimenty ověřovala na lidech, z nichž dva díky tomu zemřeli. Oba ti lidé trpěli rakovinou v konečném stádiu. Byly to souhlasící oběti, a doktorka měla podepsaná prohlášení, která toho byla důkazem. To ale nezabránilo jejímu zatčení a následnému soudu pro napomáhání vraždě, kde byla shledána vinnou a odsouzena na ne méně než 20 let.

Na stranu Cunninghamové se postavila lobby za eutanázii, která na její podporu podnikala neúnavné kampaně, bohužel s minimálními výsledky. Doktorka byla 1. srpna 1989 nalezena mrtvá ve své cele. Její smrt nebylo možné vysvětlit. Její odsouzení a smrt přivedla Olmstaffovu metodu do popředí veřejného zájmu.

Neměli bychom tím být překvapeni. Sebevražda byla odjakživa průvodcem lidské snahy o pokrok. Předtím, než na světlo vyšla Olmstaffova metoda, mělo se za to, že lidská psyché obsahuje jakousi pojistku proti sebezničení; důkazem pro to byly patetické pokusy lidí, kteří se snažili zadržet dech dost dlouho na to, aby se udusili, či silné stahy, které vytáhnou i ty nejzoufalejší zpět na hladinu temného jezera.

Olmstaffova metoda toto omezení obranami těla zlomila, a přidala k tomu jistotu téměř bezbolestné smrti. Samozřejmě tento fakt nemůže být řádně empiricky ověřen, ale všichni, kdo kdy rituálu přihlíželi (včetně mne) mohou poukázat na blažený úsměv a uvolněné držení těla, které závěrečné okamžiky doprovází. Dobře věc zachycuje Lechnerova nejznámější věta: 'Bůh nás vybavil vypínačem.'

Přes skutečnost, že devatenáct nezávislých studií ukázalo, že metoda je legitimní proces lidské fyziologie, se žádná světová vláda nenechala přesvědčit, aby z metody udělala legální akt, nebo aby dovolila publikaci čehokoliv, co by obsahovalo instrukce. Incident v Dánsku osud metody zpečetil, a je zatím nejsilnějším důkazem její univerzální účinnosti.

Před incidentem si svět takzvaných Potomků Boží Iluminace sotva povšíml, když pomíneme pomluvy o 'sexuálním uctívání', které kult měl údajně praktikovat. Dokonce i obyvatelé Kodaně byli překvapeni dosahem víry této skupiny, když bylo všech 207 členů jednoho mrazivého rána v říjnu 1992 nalezeno mrtvých.

Těla byla dánskými autoritami testována na přítomnost drog a jiné způsoby sebezničení. Nebylo pro mne nijak překvapující, že žádné takové stopy se nenašly a že závěrečné prohlášení skupiny oslavovalo 'nový život, který očekává všechny věřící za portálem Svaté rány'.

Skutečnost, že metoda byla provedena v dánštině, je zajímavá, a můžeme ji tu zběžně přezkoumat. Měli bychom mít na paměti, že Lechner sám provedl svátost v latině, ačkoliv jeho vlastní kniha nám text přinesla v angličtině. V předmluvě ke Svaté ráně poznamenává, že rituál může být přednesen latinsky či anglicky, ačkoliv věřil, že latinská variant je čistší, 'bližší samotné ráně', jak to sám vyjádřil.

Zhruba v té době jsem narazil na vydání Dvířek noci dokořán sira Johna Bosleyho. Je zvláštní, že ačkoliv je kniha dávno vyprodaná, nikdy nebyla zakázána ani v této ani v jiných zemích. Samozřejmě Bosley je akademik a jeho překlad z latiny je obtěžkán sekundárními a terciárními významy. Jiná než obzvláště složitá nebo naprosto zoufalá mysl pro něj použití nenajde.

Je zajímavé porovnat Bosleyho verzi s Lechnerovou, zvláště proto, že Lechner některé složitější pasáže zjednodušil, a dokonce ve snaze dosáhnout co nejčistší formy některé věty úplně vynechal. Obě verze jsou funkční, což nás vede k víře, že přesná podoba textu je méně důležitá než celkové vyznění této svátosti. I u doprovodných pohybů je dostatek prostoru pro drobné změny, které se v

různých kulturách objevily.

Během let vznikly stovky nelegálních překladů a všechny úspěšně aktivují žlázu Cunninghamové. Jednou ze zvláštních výjimek je obrázkový jazyk z K'dhallských ostrovů v Nové Guinei. Tam metoda nefunguje. Pokračující výzkum se snaží zjistit, proč tomu tak je.

Jde se vůbec divit, že je metoda tak populární? Množství sebevražd výrazně stoupl, jak se povědomí o rituálu rozšířilo po celém světě, a to nejen v celách smrti. Pro oběti bolestivých nevyléčitelných nemocí je jednoduché najít lékaře, který kvůli penězům či vlastnímu svědomí nabídne naučit trpícího správným slovům a pohybům. Rozšířily se i další, podivnější zvěsti. Například Lechner se nechal slyšet, že Vatikán ve svých sklepeních podobné rukopisy zadržuje, a že tato skutečnost byla po staletí zatajována, aby zůstal zachován křesťanský přístup k smrti. Jisté násilné sekty znaly metodu už v desátém století a používaly ji, aby se uvěznění vojáci mohli zabít a vyhnuli se mučení. Americká armáda prý použila metodu ve Vietnamu. A možná není zcela nepravdivá zpráva, že metoda byla používána jako svého druhu útěk z nacistických koncentračních táborů. Jeden slavný, ale možná neexistující kacířský text prý obsahuje jisté důkazy o tom, že Ježíš, Syn Boží, použil metodu při svých posledních okamžicích na kříži.

Má vlastní posedlost Olmstaffovou metodou je podporována mým profesionálním zájmem o morálnost sebevraždy a mou osobní účastí na prvním nahlášeném případě. S těmito dvěma zbraněmi k dispozici mi bylo po dlouhé byrokratické bitvě dovoleno krátce se seznámit s originálem Dvířek noci dokořán.

Sir John Bosley ve své poslední vůli a závěti odkázal Olmstaffův rukopis Britskému muzeu, kde měl být držen pod zámekem v komnatě vzácných spisů. Jednoho chmurného prosincového odpoledne jsem tam byl s eskortou vpuštěn. Bylo mi dovoleno strávit se svazkem jednu hodinu, a musel se mnou nepřetržitě setrvávat strážný - zda to bylo kvůli ochraně rukopisu nebo mne jako čtenáře, to nedokážu říci.

Jak zvláštní ta jediná hodina byla. Rukopis byl pod sklem, a byl otevřen na stránce, kde začínal text svátosti. Kaligrafie a iluminace byly prvotřídní, mnohem lepší než v dalších známých Olmstaffových dílech. Barvy byly tak živé a bohaté, že jako bych téměř cítil, jak se mi ze stránek zvedají vstříc. Bylo doslova potěšením moci na ně hledět.

Od svého prvního (a posledního) setkání s profesorem Lechnerem jsem se naučil latinsky o něco lépe, a snažil jsem se rozluštit význam díla, jak nejlépe jsem uměl. Tím nemyslím smysl textu, který našel Bosley, ani divoké extrapolace, které vyvolal Lechner; spíše jsem hledal skrytý vzkaz za celým dílem. Onen mechanismus - onu magii, pokud chcete - která dovolovala pár slovům, značkám na papíře, tak drasticky ovlivnit lidské tělo. A celou dobu, co jsem četl, jsem si nemohl nebýt vědom toho, že Bosley, Lechner, Cunninghamová a možná i sám Olmstaff všichni knihu použili. Zemřeli doslova podle knihy.

Opustil jsem muzeum o dvanáct minut dříve, než vypršel mně určený čas, a ještě nikdy předtím mi špinavý londýnský déšť na tvářích nepřišel tak příjemný.

Zakončím tuto krátkou historii pojednáním o svých vlastních experimentech s metodou. Hlavně se zabývám vytyčováním přesných mezí účinnosti rituálu. Například souhlasím s Lechnerem v tom, že slova a pohyby jsou neškodné, když jsou prováděny zvlášť, protože jsem to sám zkusil. Postupoval jsem během těchto experimentů přesně podle jeho instrukcí.

Během posledních pár měsíců jsem se zabýval pokusy skloubit slova a pohyby v různých variantách; například vyslovovat slova v opačném pořadí, nebo vykonávat pohyby zrcadlově obráceně. Žádná z

Jeff Noon: Dvířka noci dokořán

těchto variací neměla na mé tělo žádný vliv.

Aktuálně se zabývám prováděním metody ve správném pořadí, ale ustávám při tom v různých fázích, abych se ujistil o kumulativnosti účinků. Z těchto experimentů mohu usoudit, že prvních deset minut svátost nemá žádný pozorovatelný efekt. Až v jedenácté minutě se dostaví pocit lehkosti. Není to nepříjemné. Ve třinácté minutě je tento pocit vystřídán krátkým okamžikem strachu, což by mohl být fyzický symptom metody, stejně jako legitimní emoce vyvolaná blízkostí smrti. Čtrnáctá minuta pak proběhne téměř nepozorovaně.

Během posledních pasáží Olmstaffovy metody se dostaví intenzivní pocit touhy a očekávání a celé tělo jako už by se nemohlo dočkat, až dokončí rituál a radostně odletí do říší temnoty.

Jen s neuvěřitelným sebezapřením jsem dokázal odložit vykonání posledního gesta. Tak prudký pád z takových výšin však sebou přináší zoufalství, které bych dříve nebyl považoval za možné.

Už mi zbývá vyřknout jen poslední slovo a provést poslední pohyb.

To slovo zní 'obvod'. Pohybem je jemné spojení pravého palce a prostředníčku, které tak vytvoří kroužek z masa a kostí.

Nuže tedy.